

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

УКРАЇНСЬКА МОВА

5 клас

Частини 1–9

Додаткові рекомендації щодо оцінювання

результатів навчання з УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ здобувачів освіти 5–6-х та 7–8-х класів,
які працюють за освітньою програмою науково-педагогічного проєкту
«Інтелект України» та здобувають освіту у 2025/2026 навчальному році

Корисні посилання:

Наказ Міністерства освіти і науки України від 2 серпня 2024 року № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» (додатки 1, 2), освітні програми науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» базової середньої освіти, адаптаційного циклу (5–6 класи) та циклу базового предметного навчання (7–8 класи).

Станом на червень 2025 року за рекомендаціями МОН критерії оцінювання реалізуються за чотирма рівнями (початковий, середній, достатній, високий). Кожний наступний рівень охоплює вимоги до попереднього, а також додає нові. *Додаток 2:* Критерії оцінювання за освітніми галузями результатів навчання здобувачів освіти відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти. **МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ:**

https://osvita.ua/doc/files/news/927/92715/Kriteriyi_ukr.pdf

чи <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1093729-24#Text>

У МОН пропонують такі **три моделі оцінювання та заповнення журналу** відповідно до нових рекомендацій (заклад сам визначає модель оцінювання):

Модель 1

Оцінки за семестр виставляють на основі підсумкових робіт (ПР) за однією або кількома групами результатів (ПР ГР1 / ПР ГР2 / ПР ГР3 / ПР ГР4), визначеною / визначених у Критеріях оцінювання за освітніми галузями, з урахуванням результатів поточного оцінювання (ПО) за певну групу загальних результатів (ПО ГР1 / ПО ГР2 / ПО ГР3 / ПО ГР4). Під час застосування цієї моделі потрібно враховувати динаміку особистих досягнень учня / учениці протягом семестру.

Прізвище та ім'я учня (учениці)	09	09	09	17 09	09	09	09	30 09	10	11	11	10 11	11	11	11	24 11	12	12	07 12	12	14 12	12	12	ГР 1	ГР 2	ГР 3	ГР 4	І семестр
.... Андрій	8		8	9	7		8	8	9			8		8		7		9	9		7	8	7	8	8	7	8	8
.... Оксана	9	7			7		7	9	10	7	7	9		8		7		9	10		8		8	9	8	7	8	8
..... Василь	8		9	9	11	8	8	9	11			10		8		9			11		9	10	9	10	10	10	9	10
	ГР 1	ГР 2	ГР 3	ГР 4	ГР 5	ГР 6	ГР 7	ГР 8	ГР 9	ГР 10	ГР 11	ПР ГР1	ГР 12	ГР 13	ГР 14	ПР ГР3	ГР 15	ГР 16	ПР ГР2	ГР 17	ПР ГР4	ГР 18	ГР 19	ГР 20	ГР 21	ГР 22	ГР 23	

ПР ГР1 + ПО ГР1 = СО ГР1

Модель 2

Оцінки за семестр виставляють за **результатами комплексної підсумкової роботи** (КПР ГР1 / КПР ГР2 / КПР ГР3 / КПР ГР4), завдання якої дають змогу встановити рівень навчальних досягнень за всіма групами результатів, визначеними в Критеріях оцінювання за освітніми галузями (її зазвичай проводять наприкінці семестру), з урахуванням динаміки особистих досягнень учня / учениці протягом семестру. Свідченням цього учнівського поступу є **поточне оцінювання за певну групу загальних результатів** (ПО ГР1 / ПО ГР2 / ПО ГР3 / ПО ГР4).

Прізвище та ім'я учня (учениці)	09	09	09	09	09	09	09	09	10	11	11	10	11	11	11	11	12	12	07... 12		14... 12		12	ГР 1	ГР 2	ГР 3	ГР 4	І с е м е с т р
	09	09	09	09	09	09	09	09	10	11	11	11	11	11	11	11	12	12	07... 12	07... 12	14... 12	14... 12	12	ГР 1	ГР 2	ГР 3	ГР 4	
.... Андрій	8		8	9	7		8	8	9			8		8		7		9	8	9	7	7		8	9	7	8	8
..... Оксана	9	7			7		7	9	10	7	7			8		8		9	9	10	7	8		9	10	7	8	8
..... Василь	8		9	9	11	8	8	9	11			10		8		9			10	11	9	9		10	10	10	9	10
	Р 1	Р 2	Р 2	Р 1	Р 3	Р 1	Р 2	Р 3	Р 2	Р 3	Р 4	Р 1	Р 2	Р 4	Р 4	Р 2	Р 4	ГР1	КПР ГР1	КПР ГР2	КПР ГР3	КПР ГР4						

КПР ГР1 + ПО ГР1 = СО ГР1

Модель 3

Оцінки за семестр виставляють за **підсумками комплексної підсумкової роботи** (КПР ГР1 / КПР ГР2 / КПР ГР3 / КПР ГР4), завдання якої дають змогу встановити рівень навчальних досягнень за всіма групами результатів, визначеними в Критеріях оцінювання за освітніми галузями, або **на основі підсумкових робіт (ПР)** за однією або декількома групами результатів (ПР ГР1 / ПР ГР2 / ПР ГР3 / ПР ГР4), з урахуванням **тематичного оцінювання (ТО)**. У разі відсутності учня / учениці на уроці в день проведення комплексної підсумкової роботи, оцінки за групами загальних результатів виставляють, урахуовуючи поточне оцінювання протягом вивчення окремої теми.

Прізвище та ім'я учня (учениці)							те ма ти ч н а							те ма ти ч н а					07... 12		14... 12		... 12	ГР 1	ГР 2	ГР 3	ГР 4	І с е м е с т р
	09	09	09	09	09	09		10	10	10	10	10	10		10	11	11	11	10 11	12	12	12						
.... Андрій	8		7		8	8	8	7	7			9	8	9	7	8		6	н	н	н	н		8	8	7	7	8
..... Оксана	9	8			7	9	8	9			9		8	10	7	7		9	9	6	7	8		9	8	8	8	8
..... Василь	8		9	9		9	9			11		8	9	11			10		10	11	9	9		10	11	9	9	10
	Р 1	Р 2	Р 2	Р 1	Р 4	Р 3		Р 3	Р 4	Р 2	Р 4	Р 1		Р 2	Р 4	Р 1	Р 4	ГР3	КПР ГР1	КПР ГР2	КПР ГР3	КПР ГР4						

КПР ГР1 + ПО ГР1 = СО ГР1

Вебінар:

Новий підхід до оцінювання в 5–9 класах НУШ

<https://www.facebook.com/UAMON/videos/2345326105799056>

МОН проводить роз'яснювальні зустрічі, присвячені різним галузям (мовно-літературній, математичній, природничій тощо). Тому пропонуємо попередні роз'яснення і рекомендації щодо груп результатів та особливостей оцінювання з української мови. Також радимо відстежувати новини на сайті МОН.

ГРУПИ РЕЗУЛЬТАТІВ

Група результатів 1 (усно взаємодіє: аудіювання, усний переказ, усний твір, діалог, дискусія).

Група результатів 2 (працює з текстом: робота з медіатекстом, читання вголос, мовчазне читання, виконання завдань комунікативно-творчих сторінок у зошитах).

Група результатів 3 (письмово взаємодіє: диктант, переказ, твір (есе, опис, оповідання та інші види творчих робіт).

Група результатів 4 (досліджує мовлення: самостійна й контрольна робота з мовної теми).

Якщо вчитель оцінює одну групу чи декілька груп результатів, рекомендуємо ставити позначки ГР1, ГР2, ГР3, ГР4 там, де це можливо, у паперовому чи електронному журналі. Позначка про те, яку саме групу результатів оцінено, значно спростить виведення підсумкової оцінки за семестр.

У наведеній таблиці «Рекомендовані фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт» зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт. Учитель на власний розсуд має право змінювати цю кількість залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

Додаткова інформація для вчителя

Шановні колеги! Просимо звернути увагу, що в зошитах і додаткових посібниках розміщено матеріали, які можна використовувати для оцінювання кожної з **груп результатів**.

Нижче в таблицях наводимо **орієнтовний розподіл** за групами результатів. Зверніть, будь ласка, увагу, що вчитель певні види робіт може зарахувати до кількох груп.

5 КЛАС
(4 год на тиждень)

Рекомендовані фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт

Форми контролю	I семестр	II семестр	ГР1	ГР2	ГР3	ГР4
<i>Фронтальні види контрольних робіт</i>						
Перевірка мовної теми	4	4				+
Правопис: диктант	1	1			+	
Письмо: переказ твір	1 -	1 -			+	
<i>Індивідуальні види контрольних робіт</i>						
Говоріння: діалог	1	-	+			
усний переказ	1	-	+			
усний твір	-	1	+			
читання вголос		1		+		
мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	1	1		+		
аудіювання	1	1	+			
Проектна діяльність		1				+

Інформація щодо розміщення в зошитах і додаткових посібниках матеріалів,
які можна використовувати для оцінювання кожної з **груп результатів**

Форма контролю	Група результатів	Вид вправи	Розміщення / примітка	
			I семестр	II семестр
Перевірка мовної теми (контрольні тести й творче завдання)	ГР4	тестові завдання, творче завдання	демонстраційний варіант контрольної роботи	демонстраційний варіант контрольної роботи
Правопис: диктант	ГР3	текст диктанту	ММ (дано на рік у вересні)	ММ (дано на рік у вересні)
Письмо: переказ, твір	ГР3	текст переказу	ММ (дано на рік у вересні) ч. 1, с. 49; ч. 2, ур. 6–7, с. 33–34; ч. 3–4, ур. 12, с. 60–62	ММ (дано на рік у вересні) ч. 5, ур. 6–8, с. 30; ч. 5, ур. 2, с. 9 (комунік. хв.); ч. 5, с. 61, впр.4; ч. 6, ур. 6–7, с. 30; ч. 7, ур. 6–7, с. 28–30; ч. 8–9, ур. 6–7, с. 29; ч. 8–9, ур. 8, с. 35
Говоріння: діалог,	ГР1	завдання зі скла-	ч. 1, с. 31, 37, 42, 47, 59, 69, 71 (комунік. хв.);	ч. 5, с. 5, 15, 39, 49 (комунік. хв.);

монолог, полілог, комунікативні хвилинки		дання діалогу	ч. 2, ур. 5, с. 26, впр. 2; ч. 2, ур. 13, с. 75; ч. 2, с. 5, 12, 17, 23, 46, 55, 65 (комунік. хв.); ч. 3–4, с. 8, 12, 16, 23 (і ГР3), 26, 40, 54 (комунік. хв.)	ч. 5, с. 65, впр. 2.4. (комунік.-тв. с.); ч. 6, с. 5, 10, 15, 21, 35, 45 (комунік. хв.); ч. 6, ур. 5, с. 25, впр. 5; ч. 7, с. 5, 15, 20, 49 (комунік. хв.); ч. 8–9, с. 5, 14 (комунік. хв.)
усний переказ	ГР1	текст	ч. 2, с. 73, впр. 3	ч. 5, ур. 5, с. 26, впр. 2; ч. 7, ур. 5, с. 23–24
усний твір	ГР1	текст	ч. 1, ур. 15, с. 78, впр. 7; ч. 3–4, с. 65, впр. 3–4	ч. 5, ур. 13, впр. 4, с. 57
читання вголос	ГР2	текст	ч. 1, с. 82–85 (комунік.-тв. с); ч. 2, с. 85–87 (комунік.-тв. с); ч. 3–4, с. 65, впр. 2; ч. 3–4, с. 69–70; ч. 3–4, с. 72–73, впр. 1	ч. 5, с. 62–64, впр. 1, 2 (комунік.-тв. с.); ч. 7, впр. 12, с. 73–75
мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	ГР2	тексти	ч. 1, с. 53–54, впр. 1, 2; ч. 2, с. 29–30, впр. 1, 2; ч. 2, с. 78–79, впр. 1; ч. 3–4, с. 69–70; ч. 3–4, с. 72–73, впр. 1; ч. 3–4, с. 73–74, впр. 2, 3	ч. 5, с. 62–64 (комунік.-тв. с.); ч. 6, с. 57–60 (комунік.-тв. с.); ч. 7, с. 62–66 (комунік.-тв. с.); ч. 8–9, ур. 3, с. 16; ч. 8–9, ур. 9, с. 59, впр. 3; ч. 8–9, с. 64–67 (комунік.-тв. с); ч. 8–9, с. 74–75, впр. 12
аудіювання	ГР1	тексти	тексти й запитання до них додаються	тексти й запитання до них додаються
Проектна діяльність	ГР4	завдання	ч. 2, с. 79, завд. 1.7; ч. 3–4, с. 74–75, впр. 4	ч. 7, с. 67; ч. 8–9, с. 62

6 КЛАС

(4 год на тиждень)

Рекомендовані фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт

Форми контролю	I семестр	II семестр	ГР1	ГР2	ГР3	ГР4
<i>Фронтальні види контрольних робіт</i>						
Перевірка мовної теми	4	4				+
Правопис: диктант	1	1			+	
Письмо: переказ твір	1 -	1 1			+	+

<i>Індивідуальні види контрольних робіт</i>						
Говоріння: діалог	1	-	+			
усний переказ	1	-	+			
усний твір	-	1	+			
читання вголос		1		+		
мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	1	1		+		
аудіювання	1	1	+			
Проектна діяльність		1				+

Інформація щодо розміщення в зошитах і додаткових посібниках матеріалів,
які можна використовувати для оцінювання кожної з **груп результатів**

Форма контролю	Група результатів	Вид вправи	Розміщення / примітка	
			I семестр	II семестр
Перевірка мовної теми (контрольні тести й творче завдання)	ГР4	тестові завдання, творче завдання	демонстраційний варіант контрольної роботи	демонстраційний варіант контрольної роботи
Правопис: диктант	ГР3	текст диктанту	ММ (дано на рік у вересні)	ММ (дано на рік у вересні)
Письмо: переказ, твір	ГР3	текст переказу	ММ (дано на рік у вересні) ч. 2, ур. 10, с. 53, впр.7; ч. 3–4, ур. 17; ч. 3–4, с. 74, впр. 7	ММ (дано на рік у вересні) ч. 8–9, ур. 3–4, с. 16
Говоріння: діалог, монолог, полілог, комунікативні хвилинки	ГР1	завдання зі складання діалогу	ч. 2, ур. 5, с. 26, впр. 7; ч. 3–4, ур. 11, с. 39–40, впр. 6	ч. 5, с. 50 (комунік.-тв. с.)
усний переказ	ГР1	текст	ч. 1, ур. 13, с. 66, впр. 3	ч. 6, с. 57–58 (комунік.-тв. с.)
усний твір	ГР1	текст	ч. 3–4, ур. 17, с. 65–66; ч. 3–4, с. 74, впр. 7	ч. 6, ур. 5, с. 24; ч. 8–9, ур. 14, с. 54–55
читання вголос	ГР2	текст	ч. 1, с. 42–43, впр. 5; ч. 1, с. 70–75 (комунік.-тв. с.); ч. 2, с. 67–71 (комунік.-тв. с.); ч. 3–4, с. 64, впр. 3, 4; ч. 3–4, с. 66, впр. 3; ч. 3–4, с. 68–70	ч. 5, с. 49–51 (комунік.-тв. с.); ч. 6, с. 57–60 (комунік.-тв. с.); ч. 7, с. 58–59 (комунік.-тв. с.);

мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	ГР2	тексти	можна використовувати тексти й завдання з відповідних рубрик зошитів; також окремо тексти й запитання до них додаються	можна використовувати тексти й завдання з відповідних рубрик зошитів; також окремо тексти й запитання до них додаються
аудіювання	ГР1	тексти	тексти й запитання до них додаються	тексти й запитання до них додаються
Проектна діяльність	ГР4	завдання	ч. 3–4, с. 72, впр. 2	ч. 5, с. 51, впр. 2; ч. 6, с. 60, впр. 7; ч. 7, ст. 61, впр. 3

7 КЛАС
(3 год на тиждень)

Рекомендовані фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт

Форми контролю	I семестр	II семестр	ГР1	ГР2	ГР3	ГР4
<i>Фронтальні види контрольних робіт</i>						
Перевірка мовної теми	3	3				+
Правопис: диктант	1	1			+	
Письмо: переказ твір	1 –	1 1			+	+
<i>Індивідуальні види контрольних робіт</i>						
Говоріння: діалог	1	–	+			
усний переказ	1	–	+			
усний твір	–	1	+			
читання вголос	–	1		+		
мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	1	1		+		
аудіювання	1	1	+			
Проектна діяльність		1				+

Інформація щодо розміщення в зошитах і додаткових посібниках матеріалів, які можна використовувати для оцінювання кожної з **груп результатів**

Форма контролю	Група результатів	Вид вправи	Розміщення / примітка	
			I семестр	II семестр
Перевірка мовної теми (контрольні тести й творче	ГР4	тестові завдання, творче завдання	демонстраційний варіант контрольної роботи	демонстраційний варіант контрольної роботи

завдання)				
Правопис: диктант	ГР3	текст диктанту	ММ (було дано на рік у вересні)	ММ (було дано на рік у вересні)
Письмо: переказ твір	ГР3	текст переказу; творче завдання	ММ (було дано на рік у вересні); ч. 1, с. 11, впр. 7; ч. 1, ур. 2, с. 17 (комунік. хв.); ч. 1, ур. 7, с. 44 (комунік. хв.); ч. 1, ур. 7, с. 48; ч. 1, ур. 9, с. 62; ч. 2, ур. 2, с. 15 (комунік. хв.); ч. 2, с. 37, впр. 3 (Д/З); ч. 2, ур. 8, с. 38–39; ч. 2, с. 49; ч. 3–4, ур. 3–4, с. 18	ММ (було дано на рік у вересні); ч. 5–6, ур. 4–5, с. 17–18; ч. 5–6, ур. 10–11, с. 37–38; ч. 5–6, с. 76, впр. 4; ч. 7, ур. 5–6, с. 23–24; ч. 7, ур. 9, с. 38; ч. 7, с. 73, впр. 1 (комунік.-тв. с.)
Говоріння: діалог, монолог, полілог, комунікативні хвилинки	ГР1	вправа з розігрува- ння діалогу; комуніка- тивна хвилинка	ч. 1, с. 15, впр. 6; ч. 1, с. 32 (комунік. хв.)	ч. 8–9, ур. 8, с. 42–43
усний переказ	ГР1	текст	ч. 2, ур. 7, с. 34, впр. 3; ч. 3–4, ур. 9, с. 42	ч. 5–6, ур. 9, с. 36, впр. 6; ч. 5–6, ур. 17, с. 67–69
усний твір	ГР1	текст	ч. 1, ур. 1, с. 17 (комунік. хв.); ч. 2, с. 20 (комунік. хв.); ч. 3–4, ур. 9, с. 44, впр. 5	ч. 5–6, ур. 1, с. 5 (комунік. хв.); ч. 5–6, с. 75–76; ч. 8–9, ур. 6, с. 37
читання вголос	ГР2	текст	ч. 1, с. 5–6; ч. 1, с. 9, впр. 3; ч. 1, с. 12, с. 23, с. 47, 55–56, 67–69; ч. 3–4, с. 13, впр. 1	ч. 5–6, с. 73–76 (комунік.-тв. с.); ч. 8–9, с. 52–55 (комунік.-тв. с.)
мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	ГР2	тексти	ч. 1, с. 47, впр. 1; ч. 1, с. 67–68, впр. 3; ч. 2, с. 32–33; ч. 2, с. 42, впр. 7; також окремо додаються тексти й запитання до них	ч. 5–6, с. 63–64; ч. 5–6, с. 73–75 (комунік.-тв. с.); ч. 7, с. 47–51 (комунік.-тв. с.); ч. 8–9, с. 52–56 (комунік.-тв. с.); також окремо додаються тексти

				й запитання до них
аудіювання	ГР1	текст і завдання	тексти й запитання до них додаються	тексти й запитання до них додаються
Проектна діяльність	ГР4	завдання	ч. 1, с. 69, впр. 6; ч. 2, с. 47; ч. 3–4; с. 50, впр. 2	ч. 5–6, с. 75–76; ч. 8–9, с. 56, впр. 2

8 КЛАС

(3 год на тиждень)

Рекомендовані фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт

Форми контролю	I семестр	II семестр	ГР1	ГР2	ГР3	ГР4
<i>Фронтальні види контрольних робіт</i>						
Перевірка мовної теми	2	2				+
Правопис: диктант	1	1			+	
Письмо: переказ	1	1			+	
твір	1	1			+	
<i>Індивідуальні види контрольних робіт</i>						
Говоріння: діалог	1	–	+			
усний переказ	1	–	+			
усний твір	–	1	+			
читання вголос	–	1		+		
мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	1	1		+		
аудіювання		1	+			
Проектна діяльність	1	1				+

Інформація щодо розміщення в зошитах і додаткових посібниках матеріалів, які можна використовувати для оцінювання кожної з **груп результатів**

Форма контролю	Група результатів	Вид вправи	Розміщення / примітка	
			I семестр	II семестр
Перевірка мовної теми (контрольні тести й творче завдання)	ГР4	тестові завдання, творче завдання	демонстраційний варіант контрольної роботи	демонстраційний варіант контрольної роботи
Правопис: диктант	ГР3	текст диктанту	ММ (було дано на рік у вересні)	ММ (було дано на рік у вересні)

Письмо: переказ твір	ГР3	текст переказу; творче завдання	ММ (було дано на рік у вересні); ч. 1–2, с. 7, впр. 6; ч. 1–2, с. 27 (комунік. хв.); ч. 1–2, ур. 12–13, с. 60; ч. 3–4, ур. 7–8, с. 34–36	ММ (було дано на рік у вересні); ч. 5–6, ур. 15–16; ч. 5–6, с. 70, впр. 1, 2; ч. 7–8, ур. 8–9, с. 30–31; ч. 7–8, ур. 15–16, с. 70; ч. 7–8, с. 56–57; ч. 9, с. 18 (комунік. хв.)
Говоріння: діалог, монолог, полілог, комунікатив- ні хвилинки	ГР1	вправа з розігрува- ння діалогу; комуніка- тивна хвилинка	ч. 1–2, с. 6 (комунік. хв.); ч. 1–2, с. 7, впр. 6; ч. 1–2, с. 29 (комунік. хв.);	ч. 5–6, с. 6, 31, 40, 46 (комунік. хв.); ч. 5–6, с. 50, впр. 8 ч. 7–8, с. 5, 10, 22, 38 (комунік. хв.); ч. 7–8, с. 57, впр. 8 ч. 9, с. 18, 24 (комунік. хв.)
усний переказ	ГР1	текст	ч. 1–2, с. 55–56	ч. 5–6, с. 64–67, впр. 7, 9
усний твір	ГР1	текст	ч. 1–2, с. 41 (комунік. хв.); ч. 1–2, с. 57; ч. 3–4, ур. 6, с. 32–33	ч. 7–8, с. 12–13, ур. 3–4 ч. 9, с. 42, впр. 3
читання вголос	ГР2	текст	ч. 1–2, с. 5–6; ч. 1–2, с. 11; ч. 1–2, с. 57	ч. 5–6, с. 71–72 (комунік.-тв. с.); ч. 7–8, с. 67–68 (комунік.-тв. с.); ч. 9, с. 34–37 (комунік.-тв. с.)
мовчазне читання, робота з текстом / медіатекстом	ГР2	тексти	ч. 1–2, с. 61–64 (комунік.-тв. с.); ч. 1–2, с. 65, впр. 2 (комунік.-тв. с.); ч. 3–4, ур. 13, с. 58–59, впр. 2; ч. 3–4, с. 55, впр. 9; крім цього, орієнтовно в листопаді будуть надані тексти й запитання до них	ч. 5–6, с. 71–73 (комунік.-тв. с.); ч. 7–8, с. 67–69 (комунік.-тв. с.); ч. 9, с. 34–37 (комунік.-тв. с.); крім цього, орієнтовно в листопаді будуть надані тексти й запитання до них
аудіювання	ГР1	текст і завдання	орієнтовно в листопаді будуть надані тексти й запитання до них	орієнтовно в листопаді будуть надані тексти й запитання до них
Проектна діяльність	ГР4	завдання	ч. 1–2, с. 63; ч. 3–4, с. 61, впр. 3 (комунік.-тв. с.)	ч. 5–6, с. 73, впр. 2; ч. 7–8, с. 69, впр. 2; ч. 9, с. 42, впр. 3

Наводимо приклад розміщеного в зошиті завдання в рубриці «Комунікативно-творча сторінка» і створений на його основі можливий варіант комплексної підсумкової роботи, що перевірятиме кілька груп результатів.

Зверніть увагу, що за потреби на виконання комплексної підсумкової роботи вчителі можуть виділяти 2 години (або більше).

Зошит для 6-го класу, частини 3–4, с. 73–74

5 Увага! Небезпечний звір — хронофаг.

Слово «хронофаг» прийшло до нас із грецької та в перекладі звучить як «поглинач часу». Цей страшний «звір» нині заподіює шкоду як дорослим, так і дітям. Небезпечний він і тому, що помітити його буває часом дуже складно.

73

Мабуть, із кожним траплялося таке: запланувавши зробити багато, раптом помічаєш, що час кудись зник, а зробленого як кіт наплавав. Тож знай: твій час «зжер» саме хронофаг! То що ж це за таке чудовисько?

Насправді цим словом позначають дії людини, які відволікають її від основної діяльності, заважають виконувати заплановане своєчасно та досягати поставлених цілей. Одна з найбільш розповсюджених причин утрати часу — це невміння чи небажання виділяти пріоритетні види роботи та займатися важливими справами замість неважливих. Особиста неорганізованість, брак самодисципліни призводять до нагромадження справ, нервозності, можливі навіть конфліктні ситуації з тими, хто від тебе чекає їх виконання.

Якщо хронофагам не давати відкоша, то зволікання з виконанням справ входить у звичку, робота стає метушнею, а втомлюваність може шкодити здоров'ю.

Щоб позбавитися хронофагів, перш за все варто проаналізувати свій день і з'ясувати, що конкретно заважає зробити обов'язкову роботу. А далі слід навчитися розподіляти свій час на обов'язкову роботу, хобі та відпочинок — і страшний звір ніколи тебе не підстереже зненацька!

6 Продовж думку.

Григорій Сковорода казав: «З усіх утрат втрата часу найтяжча». Я вважаю, що...

Для відповіді можеш використати наведені речення.

1. Тайм-менеджмент — це процес організації та планування розподілу часу, здійснення свідомого контролю за часом, який ми інвестуємо в різні сфери нашого життя.
2. Ефективний тайм-менеджмент дозволяє розподілити час із урахуванням потреб та побажань. Саме так формується звичка цінувати свій час і поважати час інших.
3. Зволікання — це відкладання дуже великої, складної або неприємної справи.
4. Секрет ефективного керування часом — сконцентрованість та цілеспрямованість.

7 Ти вже багато дізнався / дізналася про планування свого дня, про поглиначів часу та про те, як з ними боротися.

► Склади про це невелике есе, обґрунтовуючи свою думку та використовуючи наведені фразеологізми та прислів'я. Можливо, ти знаєш ще вислови про час? Використай їх у своїй роботі.

- Бити байдки — нічого не робити, нічим не займатися.
- Уставляти палиці в колеса — перешкоджати, ставати на заваді.
- Як білка в колесі — бути заклопотаним.
- Згаяного часу і конем не доженеш — витрачений марно час не повернути.

► За бажанням намалюй чи опиши, яким ти уявляєш звіра Хронофага.

Приклади відповідності запитань і груп результатів

Впр. 6 — *Продовж думку. Для відповіді можеш використовувати наведені речення. Усно взаємодіє (ГР 1).*

Впр. 7.1 — *Ти вже багато дізнався / дізналася про планування свого дня, про поглиначів часу та про те, як з ними боротися. Склади про це невелике есе, обґрунтовуючи свою думку та використовуючи наведені фразеологізми та прислів'я. Можливо, ти знаєш ще вислови про час? Використай їх у своїй роботі. Письмово взаємодіє (ГР 3).*

Впр. 7.2 — *За бажанням намалюй чи опиши, яким ти уявляєш звіра Хронофага. Письмово взаємодіє (ГР 3).*

Запитання для аудіювання / мовчазного читання тексту
«Увага! небезпечний звір — хронофаг»

1. Заголовок тексту є його
 - А** темою
 - Б** ідеєю
 - В** тезою
 - Г** мікротемою

2. Основну думку тексту наведено в рядку
 - А** Хронофаг небезпечний тому, що помітити його дуже складно.
 - Б** Запланувавши зробити багато, раптом помічаєш, що час кудись зник.
 - В** Цим поняттям позначають дії людини, які не дають їй досягти поставлених цілей.
 - Г** Якщо хронофагам не давати відкоша, то можна завдати шкоди своєму психологічному й фізичному здоров'ю.

3. Слово «хронофаг» запозичене з
 - А** латини
 - Б** англійської
 - В** грецької
 - Г** староболгарської

4. Хронофаг є безпечним, тому що
 - А** допомагає швидко виконувати завдання
 - Б** дозволяє ефективно планувати час
 - В** жодної правильної відповіді
 - Г** формує корисні звички

5. Стиль тексту
 - А** науковий
 - Б** художній
 - В** розмовний
 - Г** публіцистичний

6. Комунікативне завдання тексту полягає в тому, щоб
 - А** ознайомити читача з поняттям «хронофаг»
 - Б** розповісти про одну з найбільш розповсюджених причин втрати часу
 - В** попередити читача про те, що таке явище, як втрата часу, може трапитися з кожним
 - Г** дати пораду, як позбавитися хронофагів

7. Фразеологізм **як кіт наплакав** має значення
 - А** багато
 - Б** ефективно
 - В** дуже мало
 - Г** неохайно

8. Страшний «звір» ніколи тебе не підстереже зненацька, якщо
 А аналізуватимеш свій день
 Б з'ясовуватимеш, що заважає зробити обов'язкову роботу
 В навчишся раціонально розподіляти свій час
 Г усі твердження правильні
9. Тип тексту
 А розповідь
 Б міркування
 В опис
 Г розповідь з елементами міркування
10. У тексті НЕМАЄ мікротеми про
 А страшного «звіра», який нині заподіює шкоду як дорослим, так і дітям
 Б час, який «зжер» саме хронофаг
 В причини втрати часу — це невміння чи небажання виділяти пріоритетні види роботи
 Г подолати це явище неможливо
11. У твердженні «*поняттям «хронофаг» позначають...*» правильним є все, ОКРІМ
 А дії людини, які відволікають її від основної діяльності
 Б дії, які допомагають досягати поставлених цілей
 В дії, які призводять до нагромадження справ та конфліктних ситуацій
 Г дії, які призводять до втрати часу
12. Синонімом до слова *пріоритет* є всі, ОКРІМ
 А перевага
 Б першість
 В побічність
 Г нагальність

Відповіді:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Б	Г	В	В	Г	Г	В	Г	Г	Г	Б	В

Зразок комплексної підсумкової роботи, що перевірятиме кілька груп результатів

Група результатів 1 (аудіювання)

Петриківський розпис

Петриківський розпис зробив українських майстрів відомими на весь світ. Художню основу петриківського малярства склали традиції декоративного розпису сільських хат.

І хоча декоративний стінопис був поширений у багатьох регіонах України, саме село Петриківку (звідси походить і назва розпису) на Дніпропетровщині вважають місцем зародження цього виду мистецтва.

Петриківський розпис спочатку виконували народні художниці, яких запрошували розмальовувати оселі — стіни навколо дверей і вікон усередині та ззовні. Уважалося, що такий розпис оберігає помешкання від усього поганого.

Тоді малюнки майстрині створювали абстрактно, без будь-яких ескізів. Наступним етапом розвитку петриківського розпису стало виготовлення декоративних композицій на папері, які потім вирізали за контуром та наклеювали на стіни. Такі вироби користувалися попитом на ярмарках, що часто відбувалися в селі. Згодом орнаментами почали прикрашати предмети побуту, зокрема скрині, меблі, музичні інструменти.

У розписі завжди переважали рослинні візерунки. Майстри створювали фантастичні образи квітів (айстр, жоржин, троянд, ромашок) та ягід, поєднували їх з образами птахів. Іноді малювали тварин і людей. Часто використовували образ казкового золотого птаха, який, за українською міфологією, приносить щастя.

Спочатку для своїх робіт майстри використовували лише природні барвники. Щоб отримати червоний колір, брали вишневий сік, фарбу зеленого кольору виготовляли з відвару листя, відтінки жовтого виварювали з лущиння цибулі або кори. Із часом природні фарби, які не були довговічними, бо швидко змивалися, витіснили акварель та гуаш.

Цікавими в мистецтві петриківського розпису є не тільки мотиви, а й інструменти. Найпростіше малювати пальцем. Квіти та ягоди можна створити, умочивши палець у фарбу й залишивши відбиток на папері.

Але особливо пишаються майстри пензликом, виготовленим із котячої шерсті. Такий пензлик має надзвичайну еластичність і дає змогу намалювати найтонші лінії.

Петриківський розпис продовжує розвиватися і набувати нових рис у сучасному житті. Майстри цього напрямку популяризують цей вид народного малярства за кордоном, проводять майстер-класи, дизайнери запозичують його мотиви під час створення одягу, народними орнаментами прикрашають фасади багатоповерхівок і внутрішні частини храмів.

(294 сл.)

1. Назва петриківського розпису походить від
 - А прізвища людини
 - Б назви містечка на Дніпропетровщині
 - В назви села на Дніпропетровщині
 - Г назви села на Київщині
2. У петриківському розписі завжди переважали
 - А абстрактні візерунки
 - Б зображення сонця, місяця та зірок
 - В сцени із життя селян
 - Г рослинні візерунки із образами птахів, інколи тварин і людей
3. За змістом тексту, правильним є твердження
 - А спочатку майстри використовували й природні, і штучні барвники
 - Б щоб отримати червоний колір, брали сік із буряка
 - В із часом природні фарби через їхню недовговічність витіснили акварель та олійні фарби
 - Г із часом природні фарби через їхню недовговічність витіснили акварель і гуаш
4. У реченні «Але особливо пишаються майстри...» усі твердження є помилковими, ОКРІМ
 - А пензликом, виготовленим зі штучних матеріалів
 - Б пензликом, виготовленим із собачої шерсті
 - В пензликом, виготовленим із котячої шерсті
 - Г пензликом, виготовленим із поролону
5. У сучасному житті петриківський розпис
 - А забутий, оскільки не залишилося жодного народного майстра в цій техніці
 - Б можна побачити тільки в паперових зразках у музеях
 - В можна побачити тільки в селі Петриківка
 - Г продовжує розвиватися і набувати нових рис
6. Обери всі правильні твердження (кілька відповідей).
 - А нині майстри цього напряму популяризують розпис за кордоном і проводять майстер-класи
 - Б дизайнери запозичують його мотиви під час створення одягу
 - В петриківським розписом прикрашають свої будинки тільки мешканці села Петриківка
 - Г вважається примітивним мистецтвом, а тому є не актуальним у сучасному житті
 - Д народними мотивами прикрашають фасади багатоповерхівок і внутрішні стіни храмів

Відповіді:

1	2	3	4	5	6
В	Г	Г	В	Г	А, Б, Д

Група результатів 2 (робота з медіатекстом)

Текст А

(1) Петриківський розпис зробив українських майстрів відомими на весь світ. Художню основу петриківського малярства склали традиції декоративного розпису сільських хат.

(2) І хоча декоративний стінопис був поширений у багатьох регіонах України, саме село Петриківку (звідси походить і назва розпису) на Дніпропетровщині вважають місцем зародження цього виду мистецтва.

(3) Петриківським розписом спочатку займалися народні художниці, яких запрошували розмальовувати оселі — стіни навколо дверей і вікон усередині та ззовні. Вважалося, що такий розпис оберігає помешкання від усього поганого.

(4) Тоді малюнки майстрині створювали абстрактно, без будь-яких ескізів. Наступним етапом розвитку петриківського розпису стало виготовлення декоративних композицій на папері, які потім вирізали за контуром та наклеювали на стіни. Такі вироби користувалися попитом на ярмарках, що часто відбувалися в селі.

(5) Згодом орнаментами почали прикрашати предмети побуту, зокрема скрині, меблі, музичні інструменти.

Текст Б

(6) У розписі завжди переважали рослинні візерунки. Майстри створювали фантастичні образи квітів (айстр, жоржин, троянд, ромашок) та ягід, поєднували їх з образами птахів. Іноді малювали тварин і людей. Часто використовували образ казкового золотого птаха, який, за українською міфологією, приносить щастя.

(7) Спочатку для своїх робіт майстри використовували лише природні барвники. Щоб отримати червоний колір, брали вишневий сік, фарбу зеленого кольору виготовляли з відвару листя, відтінки жовтого виварювали з лушпиння цибулі або кори. Із часом природні фарби, які не були довговічними, бо швидко змивалися, витіснили акварель та гуаш.

(8) Цікавими в мистецтві петриківського розпису є не тільки мотиви, а й інструменти. Найпростішим є малювання пальцем. Квіти та ягоди можна створити, умочивши палець у фарбу й залишивши відбиток на папері.

(9) Але особливо пишаться майстри пензликом, виготовленим із котячої шерсті. Такий пензлик має надзвичайну еластичність і дає змогу намалювати найтонші лінії.

(10) Петриківський розпис продовжує розвиватися і набувати нових рис у сучасному житті. Майстри цього напрямку популяризують цей вид народного малярства за кордоном, проводять майстер-класи, дизайнери запозичують його мотиви під час створення одягу, народними орнаментами прикрашають фасади багатоповерхівок і внутрішні частини храмів.

1. Художню основу петриківського малярства склали традиції
 - А декоративного розпису сільських хат
 - Б декоративного розпису посуду
 - В декоративного розпису верхнього одягу
 - Г декоративного розпису сільських храмів
2. Одним із етапів розвитку петриківського розпису стало
 - А створення композицій на металевих поверхнях
 - Б виготовлення композицій на папері
 - В виготовлення композицій на склі
 - Г виготовлення композицій на полотні
3. Природні барвники для розпису перестали використовувати, бо
 - А зникли інгредієнти для їхнього виготовлення
 - Б вони були недовговічними та швидко змивалися
 - В складники для створення стали дуже дорогими
 - Г вони були незручні в застосуванні
4. Цим зображенням можна проілюструвати інформацію, запропоновану
 - А в тексті А, абзац 2
 - Б в тексті А, абзац 4
 - В в тексті Б, абзац 6
 - Г в тексті Б, абзац 7
5. Чим обидва тексти доповнюють один одного?
 - А переліком найвідоміших майстрів петриківського розпису
 - Б інформацією про історію і розповіддю про техніки петриківського розпису
 - В рекламою виставок виробів, прикрашених петриківським розписом
 - Г порівнянням українського та японського народного мистецтва
6. Яка спільна мета обох текстів А і Б?
 - А Навчитися прикрашати вироби петриківським розписом.
 - Б Показати, як виготовляти природні барвники.
 - В Розкрити мистецьке значення петриківського розпису та простежити його розвиток.
 - Г Порівняти українське та польське народне мистецтво.

Відповіді:

1	2	3	4	5	6
А	Б	Б	В	Б	В

Група результатів 3

Склади письмову розповідь на тему «У чому я вбачаю унікальність петриківського розпису».

Група результатів 4 (самостійна робота з мовної теми)

1. Лише словосполучення наведено в рядку
 - А українських майстрів, на весь світ, на ярмарках
 - Б декоративний стінопис, приносить щастя, цього виду
 - В розмальовувати оселі, майстрині створювали, оберігає помешкання
 - Г квіти та ягоди, такий розпис, художню основу
2. Односкладним є речення
 - А Петриківський розпис зробив українських майстрів відомими на весь світ.
 - Б Малюнки майстрині створювали абстрактною, без будь-яких ескізів.
 - В У розписі завжди переважали рослинні візерунки.
 - Г Згодом орнаментами прикрашали предмети побуту.
3. Правильно визначено граматичну основу в реченні
 - А Петриківський розпис спочатку виконували народні художниці.
 - Б Майстри створювали фантастичні образи квітів та ягід, поєднували їх з образами птахів.
 - В Спочатку для своїх робіт майстри використовували лише природні барвники.
 - Г Народними орнаментами прикрашають фасади багатоповерхівок.
4. Виділене слово є додатком у реченні
 - А У розписі завжди переважали рослинні **візерунки**.
 - Б Майстри часто використовували **образ** казкового золотого птаха.
 - В Такий **пензлик** має надзвичайну еластичність і дає змогу намалювати найтонші лінії.
 - Г Петриківський розпис продовжує розвиватися і набувати нових рис у сучасному **житті**.
5. Означенням поширене речення
 - А Петриківський розпис прославив українських майстрів на весь світ.
 - Б Малюнки майстрині створювали без ескізів.
 - В Майстри отримували фарби з листя та кори.
 - Г Іноді майстер наносив фарбу пальцем на папір.

6. У відповідни.

1	розпис	А	I відміна
2	основа	Б	II відміна
3	двері	В	III відміна
4	акварель	Г	IV відміна
		Д	не належить до жодної відміни

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Відповіді:

1	2	3	4	5	6
Б	Г	В	Б	А	1Б, 2А, 3Д, 4В

Рекомендації щодо використання додатка до зошитів з української мови 5–6 класів «Навчаюся цікаво!»

Візуалізація навчального матеріалу значно підвищує ефективність сприйняття інформації, полегшує засвоєння складних тем, активізує увагу учнів і мотивує їх, робить уроки динамічнішими та цікавішими. Із цією метою розроблено додаток до кожної частини зошита з української мови для 5 та 6 класів «Навчаюся цікаво!».

Додаток містить різні рубрики, які вчитель може використовувати як для пояснення навчального матеріалу, так і для його закріплення. До вправ «Запам'ятовую ефективно» створено «Лінгвістичні шпаргалки» та «Підказки», які структурують теоретичний матеріал та сприяють його легшому засвоєнню.

Цікаві візуалізовані завдання розроблені до деяких вправ кожного уроку та мають відповідну позначку в зошиті. У додатку також зазначено, до якої вправи певного уроку створено мовну гру. Тому вчитель може обирати, який варіант йому доречніше використати: написати вправу в робочому зошиті чи виконати цікаве завдання в додатку.

Активізувати увагу до мовного матеріалу допоможуть різноманітні вправи: «Кроссенс», «Парад зірок», «Магічне перетворення», «Влучний стрілець», «Пазли», «Дійди до фінішу», «Плутанка» та інші.

До вправи «Фотоапарат» створено рубрику «Фотокадри», а словникові слова подано в «Колажах словникових слів», де за допомогою світлин та малюнків учні мають можливість повторити та краще запам'ятати наголошування і правопис окремих слів.

Крім цього, розроблено вправи для вдосконалення культури мовлення, вивчення фразеологізмів, уживання паронімів, а також «Лінгвістичні розмальовки».

Для полегшення роботи вчителя подано відповіді до кожної частини додатка «Навчаюся цікаво!».

Рекомендації щодо використання ігор інтерактивного ресурсу Wordwall

У межах науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» було створено лінгвістичні інтерактивні ігри на платформі Wordwall для повторення та закріплення граматичного матеріалу, вивченого на уроках української мови в 5–6 класах. Ігри охоплюють основні розділи мовознавства: фонетику, орфографію, фразеологію, лексикологію, будову слова, морфологію та синтаксис. Завдання представлені в таких форматах: встановлення відповідності, сортування на швидкість, виявлення помилок у словах, заповнення пропусків у словах, відновлення правил, розстановка розділових знаків у реченнях, вікторини, кросворди, вправи на лексичну сполучуваність слів.

До кожного домашнього завдання створено від 2 до 4 ігор. Учні можуть виконувати їх як частину домашньої роботи або для повторення вивченого матеріалу під час уроку. За результативність гри вчитель може нараховувати додаткові бали. Доступ до гри надається за QR-кодом, розміщеним наприкінці домашнього завдання або на останній сторінці зошита.

За наявності технічних можливостей (інтерактивна дошка, проєктор, телевізор) доцільним є проведення ігор у класі в режимі колективної або парної роботи. Це сприяє підвищенню зацікавленості, активізації пізнавальної діяльності, створенню позитивного емоційного фону, розвитку командної взаємодії та конкурентності.

Ігрові форми навчання підвищують рівень мотивації учнів до вивчення української мови, стимулюють розвиток логічного мислення, формують навички самоперевірки й самооцінювання. Рекомендовано впроваджувати їх систематично як ефективний інструмент формувального оцінювання та диференціації навчання.

Рекомендації щодо використання навчальних відео «За крок до контролю» під час підготовки учнів 5–6 класів до самостійної та контрольної робіт

Навчальні відео «За крок до контролю» створені з метою надати учням чітке уявлення про структуру та зміст перевірної роботи. Вони допомагають зрозуміти, які завдання очікують дітей під час виконання самостійної чи контрольної роботи, знижують рівень тривожності та забезпечують впевненість у підготовці.

Покрокове опрацювання завдань

Під час перегляду відео вчитель разом з учнями має можливість детально опрацювати кожне завдання перевірної роботи. Варто зупинятися на кожному етапі: аналізувати умову, з'ясовувати, які знання потрібні для виконання, пояснювати, як структурувати відповідь. Така робота формує алгоритм дій, який учні зможуть відтворити під час самостійного виконання завдань.

Формування правильного підходу

Відео демонструє приклади правильного підходу до виконання завдань: як читати завдання, на що звертати увагу, як обґрунтовувати відповіді. Це дозволяє учням краще зрозуміти вимоги до оцінювання та уникати типових помилок.

Формати перегляду

Відео можна використовувати в індивідуальному або колективному форматі:

- індивідуальний перегляд вдома — як частина самостійної підготовки до контрольної роботи;
- колективний перегляд у класі — за наявності технічних засобів учитель може організувати спільний перегляд, супроводжуючи його коментарями, обговореннями та практичними завданнями.

Доступ до відео

Навчальні відео «За крок до контролю» легко доступні учням та вчителям завдяки QR-кодам, розміщеним у друкованих зошитах на сторінках уроків узагальнення з теми. Це дає змогу швидко перейти до потрібного матеріалу в зручний для учнів та вчителів час.

Шановні колеги, просимо звернути увагу!

Навчальний матеріал із фонетики, зокрема опис фонетичних особливостей голосних та приголосних звуків у межах слова, фонетичний розбір слів, подаватиметься здебільшого відповідно до правил, зафіксованих у фундаментальному академічному виданні «Орфоепічний словник української мови» (автори — М. Пещак, В. Русанівський (2001 р.)) та в новій редакції Українського правопису.

Крім основного структурного компонента (навчальної інформації, передбаченої програмою для засвоєння учнями), зошити з друкованою основою містять допоміжні компоненти, які сприяють полегшенню сприйняття й розуміння навчального матеріалу.

Під час вивчення української мови учням стануть у пригоді навички ставити запитання та шукати відповіді на них, засвоювати великий обсяг інформації та узагальнювати цю інформацію, створюючи власні інтелект-карти, використовувати ці карти під час виконання тренувальних вправ, підготовки до самостійної чи контрольної роботи.

У зошитах розміщено QR-коди. QR-код (швидкий відгук) — матричний код (двовимірний штрих-код). Основна перевага QR-коду — це легке розпізнавання сканувальним обладнанням (зокрема, й фотокамерою мобільного телефону). За посиланнями ми пропонуємо Вам цікаві, на наш погляд, матеріали, які стосуються теми уроку: мультфільми, фотографії, картини тощо. Ці матеріали вчитель може використовувати на уроці на власний розсуд. За наявності сканера на телефоні учні можуть переглянути матеріали за посиланнями самостійно.

У зошитах з української мови, розроблених у межах науково-педагогічного проєкту «Інтелект України», наведено різні види вправ для роботи на уроці та вдома. Вони дозволяють учителеві активізувати навчальний процес, а учням — набути потрібних умінь і навичок через практичну діяльність.

Форми виконання та перевірки класних і домашніх завдань можуть бути різними й визначаються вчителем на власний розсуд. Вибір форми, характеру, змісту, обсягу класних і домашніх завдань, методів їх організації залежить від специфіки навчального предмета, складності матеріалу, рівня підготовленості

класу, пізнавальних можливостей та вподобань учнів, навчальної мети, умов роботи тощо.

Урок узагальнення і систематизації знань планує вчитель, виходячи з потреб конкретного класу. Рекомендуємо включати в нього комунікативно-творчі завдання (є і в уроках, і в кінці зошита). Можна використовувати вправи, подані в кінці зошита, завдання з попередніх уроків, які були виконані не в повному обсязі, а також вправи з власних напрацювань.

Комунікативно-творчі завдання подані в структурі уроків і як окремі блоки. Виконання таких завдань, зокрема й запропонована в матеріалах робота з текстом / медіатекстом, спрямоване на практичне застосування вивченого з мови, поступове вдосконалення усного та писемного мовлення, розвиток здатності учнів діяти та комунікувати в різноманітних життєвих ситуаціях, допомагають творчо підходити до пізнання дійсності, знаходити власні шляхи розв'язання проблем. Зміст таких завдань учитель може змінювати залежно від потреб і пропозицій учнів та учениць, ураховуючи, що організована, гармонійна й цілісна діяльність сприятиме розвитку їхніх цінних якостей мислення.

Календарне планування складено відповідно до програми «Українська мова. 5–9 кл.», якій надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» (рішення експертної комісії з української мови від 13 червня 2022 року (протокол № 2)), і є орієнтовним. Учитель корегує КП зі своїм розкладом та потребами конкретного класу.

Для перевірки засвоєння окремих компонентів програми, навчальних одиниць з української мови, для отримання даних про рівень досягнення учнями результатів навчання після завершення певних блоків авторами розроблено демонстраційний варіант тестового завдання з рекомендованими балами, на основі якого вчитель самостійно розробляє тестові завдання в кількох варіантах. Якщо вчитель обирає комплексну контрольну роботу, то як зразок може використати демонстраційний варіант такої роботи, наведений у методичних матеріалах.

З метою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності наведені й тексти диктантів. Ці тексти, а також тексти для переказів учитель теж може змінювати / доповнювати відповідно до конкретної цілі.

Для перевірки аудіювання та читання мовчки учитель може добирати тексти залежно від потреб класу. У роботі можна використати запропоновані авторами тексти (на вибір), аудіо та запитання до них. Ці матеріали розміщені на сайті Проєкту.

Під час організації освітнього процесу та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти слід керуватися інструктивно-методичними рекомендаціями МОН, регіональними документами, рішеннями педради закладу тощо.

У сучасній школі важливу роль відіграє формувальне оцінювання. Однією з технік формувального оцінювання є самооцінювання та взаємооцінювання, їх місце визначено авторами матеріалів у структурі блоків.

Години резерву вчитель може використати на власний розсуд, зважаючи на рівень засвоєння матеріалу певним класом. В орієнтовному календарному плануванні такі уроки здебільшого визначено як узагальнювальні. Матеріал до цих уроків можна добирати з тренувальних вправ у кінці друкованих навчальних зошитів. Також дозволяється використовувати завдання з попередніх уроків, які були виконані не в повному обсязі, та вправи з власних напрацювань. Рекомендуємо включати комунікативно-творчі завдання (є і в уроках, і в кінці зошита).

У демонстраційному варіанті тестових завдань для самостійної та контрольної робіт авторами **НЕ наведено** завдань творчого рівня. Ці завдання добирає **вчитель** залежно від потреб конкретного класу. Наводимо зразки подібних завдань.

1. Допиши пропущене в інтелект-карті чи карті знань / склади інтелект-карту.
2. Поясни відмінності в значенні та вживанні наведених паронімів.

З кожним словом склади речення.

Громадський — громадянський.

3. Поясни походження та значення фразеологізму, склади з ним речення.

Розбити глека.

4. Напиши мінівір (есе) на певну тему, використовуючи звертання, однорідні члени речення, слова з вивченими орфограмами тощо.

5. Напиши короткого листа про те, як... Використай у ньому наведені слова (слова з відповідними орфограмами добирає вчитель).

6. Склади й запиши речення (словосполучення) за наведеною схемою.

7. Зміни послідовність наведених речень так, щоб утворилося зв'язне висловлення. У наведеному тексті встав пропущені букви, апостроф і розділові знаки.

Зверніть, будь ласка, увагу, що в **частинах 8–9**, окрім уроків, подано матеріал на повторення. Залежно від рівня засвоєння навчального матеріалу учнями вчитель обирає для виконання ті вправи, які потрібні конкретному класу.

Завдання, не виконані під час навчального процесу, учні за згоди батьків можуть зробити на літніх канікулах.

Шановні колеги!

Наукові керівники та коучі Проєкту відкриті для спілкування з колегами, які працюють із розробленими творчою групою матеріалами. Будемо дуже вдячні за пропозиції, поради, зауваження, які обов'язково врахуємо в подальшій роботі. Надсилайте їх у зручний для вас спосіб (електронною поштою, на вайбер).

Нагадуємо, що коучі Проєкту завжди готові допомогти, проконсультувати (nataliya.7xat@gmail.com Наталія Вікторівна Семихат [067 76 08 507](tel:0677608507) (вайбер)).

Успіхів! Дякуємо за співпрацю!

Використання інтелект-карт на уроках української мови

Неструктурованість і безсистемність — найбільший ворог нашого мислення. Задля концентрації уваги учнів, формування в них уміння узагальнювати розрізнені факти в навчальних посібниках подані зразки інтелект-карт і схем за опрацьованими темами. Ураховуючи комп'ютерні технології та досить високий рівень володіння ними сучасними дітьми, варто поступово навчати учнів складати інтелект-карти, користуватися опорними схемами в різних видах діяльності. У них показано, як можна закодувати великі за обсягом тексти, узагальнити розрізнену інформацію за допомогою ключових слів, кольорів, малюнків, умовних знаків, асоціацій тощо, а також легко відтворити вивчений матеріал.

Одним із розробників інтелект-карт є Тоні Б'юзен — психолог, автор методики запам'ятовування, програмного забезпечення для створення розумових карт (або інтелект-карт, карт пам'яті, ментальних карт) під назвою *iMindMap*. Дізнавшись, що людина використовує тільки 5 % головного мозку, він поставив собі за мету знайти способи змусити мозок «запрацювати на повну потужність». Запропонована Т. Б'юзенем технологія інтелект-карт швидко розповсюдилася, розвивалася, не втратила актуальності й нині, бо придатна для розв'язання різноманітних інтелектуальних завдань.

Головну ідею своєї теорії Т. Б'юзен передав так: «Кожен біт інформації, що надходить до мозку, кожне відчуття, спогад тощо можна подати у вигляді сферичного об'єкта, від якого відходить безліч променів. Кожен промінь — це певна асоціація, яка має зв'язки з іншими асоціаціями. І це те, що ми називаємо пам'яттю. У результаті використання цієї системи наш мозок містить такі складні «інформаційні карти». Отже, *iMindMap* — це природний продукт діяльності нашого мозку». Ефективність карт пов'язана з тим, що ліва півкуля мозку «відповідає» за логіку, аналіз, упорядкованість думок, а права — за сприйняття кольорів, просторові відношення, уяву... Інтелект-карти змушують «працювати» обидві півкулі, сприяють формуванню навчально-пізнавальної компетенції та розвивають творчі здібності.

Складаючи такі карти, людина графічно відображає процес свого мислення. Перевагами карт вважаємо:

- відкидання непотрібної інформації;
- можливість зорового сприйняття інформації;
- можливість побачити вивчений матеріал у цілісній системі;
- концентрацію уваги на структурі матеріалу, на суттєвих питаннях;
- наявність смислових акцентів;
- виділення в інформації ключових понять;
- наочну інформацію, що сприяє розвитку в учнів уміння встановлювати причиново-наслідкові зв'язки.

Застосовувати готові інтелект-карти на уроках української мови рекомендуємо так:

- пояснюючи нову тему, учитель може показати обсяг навчальної одиниці, поступово розкрити тему, важливість певних понять;
- сформулювати разом з учнями завдання на урок / уроки тощо;
- систематизувати інформацію, шукати й пояснювати взаємозв'язки між поняттями з різних розділів науки про мову;
- спираючись на карти, учні можуть готувати усні відповіді, відповідати на запитання вчителя, однокласників, використовувати карти як план своєї відповіді тощо;
- учень має можливість узагальнювати вивчений матеріал, готуватися до самостійних/контрольних робіт. (Сподіваємося, що *схеми* з правилами, вивченими протягом теми, також допоможуть у підготовці до самостійних / контрольних робіт).

Роботу з інтелект-картами варто вводити поступово: спершу показати різноманітні зразки готових карт, попрацювати з ними (карти будуть подані в зошитах для учнів), далі (за умови ефективності й зацікавленості) складати карти колективно, у групах, парах, а потім переходити до індивідуального складання. Важливо зацікавити цією роботою учнів, не перетворювати її на примусову, щоб не втратити цінність ідеї.

Шановні колеги! Ваші відгуки, пропозиції та конструктивна критика завжди були й будуть для нас стимулом до вдосконалення та розвитку!

До частини 1

САМОСТІЙНА РОБОТА 1

ДИКТАНТ

(тексти на вибір учителя)

Хлопчик мовчить і думає. Йому ще ніколи не доводилося чути, як дихає земля. Вітрець відніс убік пелену задушливого пилу, і стало видно всю дорогу. Блакитною стежкою вона в'юнилася між хлібів. Нікого на ній немає. Тільки далеко попереду курить жовта хмарка. То хтось їде назустріч. Хмарка сховалася за стародавньою могилою, потім знову вигулькнула.

Дивоглядне марево жарко струмує над степом. Вигнувши круті шії, пливуть над хлібами, як на каруселі, золоті коні, розписані синькою. Б'ють цимбали, виспівують скрипки, вся земля гуде. Коли на мить заплющує Матвійко очі, у нього тихо крутиться голова. Який же великий світ!

За О. Донченком

Ні дороги, ні стежок. Ціліна. Густі трави, колючий осот вкрили гарячу піскувату землю. З Азовського моря налітає вітер, і шепоче про щось здичавілий степ. Несподівано підійметься над ним орел, розправить могутні крила. Пропливе по землі його швидка тінь. Затріщить своїм дзьобом лелека і простежить за людиною, що порушила пташиний спокій.

Людина йде навпростець через трави, озера, у яких повисихала вода. Від солом'яного бриля на обличчя і на білу сорочку падає тінь. Чоботи подряпано колючками.

Втомився. Та вже, як оазис, виринає серед степу садок із хатою. Він манить до себе, обіцяючи прохолоду й відпочинок.

За А. Шияном

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1

ДИКТАНТ

Ласунка

Жваву білочку звали Ласункою. Потрапила вона до нас ранньої осені ще маленьким кумедним білчням. Найбільше любила білочка цукор. За це і прозвали її Ласункою. Вона частенько ходила на прогулянку, але далі високої сосни не забігала.

Прийшла весна. Зійшов сніг. Укрилася земля травою і квітами. Ласунка стала дорослою білкою. Одного весняного вечора вона не повернулася додому. Усі дуже зажурилися, бо думали, що Ласунка нас покинула. Другого вечора вона з'явилася. Звірятко кинулося до нас і попросило цукру. Минуло кілька днів. Ласунка знову зникла, тепер уже назавжди.

За Ю. Збанацьким

До частини 2

САМОСТІЙНА РОБОТА 2

ДИКТАНТ

Випадок на риболовлі

Був такий випадок. Ловив я з причалу рибу. Ясно, що насмітив крихтами. Коло мене зграя горобців товчється. Я вже звук, не звертаю уваги.

Стою, стежу за вудкою. Раптом із рибальської дрімоти мене вивів гороб'ячий крик, крик тривоги й перестороги. Щось зашуміло, ударилося об мою спину. Я швидко оглянувся і встиг помітити, як у мій розкритий рюкзак мелькнув і зник у ньому горобець. А коло мене на відстані метра в повітрі яструб. Витягнув довжелезні ноги, жовті очі горять, цілиться в рюкзак. У такому мисливському азарті, що на мене й уваги не звертає. Я почав його хапати руками. Яструбок схаменувся, вивернувся з рук і полетів, зник за піщаним бугром.

За В. Литвиненком

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 2

ДИКТАНТ

Осінь... Ліс стоїть задумливий, печальний. Йому ось-ось треба пишне своє вбрання скидати, підставляти свої віти дощам холодним, хуртовинам сніговим.

Листя із суму жовтіє, а деяке з туги кривиться. Ось падає кленовий лист. Він кружляє на галявині, то вгору підноситься, то хилиться на землю.

Але нема вже сили в кленовому листу, нема вже життя в нього. Падає кленовий лист на землю і затихає.

Навесні на його місці молодий буде лист, зелений. Він з вітром розмовлятиме. Хапатиме жилками своїми сонячний промінь. Під дощем купатиметься... Щоб потім умерти.

Старе одживає, нове народжується.

За Остапом Вишнею

ТЕКСТ ПЕРЕКАЗУ

УРОКИ 6–7

В Україні існує вірування, що ходити з непокритою головою — гріх для чесного чоловіка. Це можна робити лише на похоронах та біля церкви. У хаті ж навпаки, переступаючи поріг, треба скинути шапку.

У період козаччини шапка була однією з основних частин чоловічого одягу не тільки зимою, а й літом. Гарна шапка колись була гордістю козака, а пізніше парубка й нареченого. «Жупан, як жупан, аби шапка добра!» — каже жартівливе народне прислів'я.

На півночі України, над річкою Прип'яттю, ще й досі збереглася старовинної форми шапка, що називається «кучма». Це висока, з випуклим верхом суконна шапка, обшита хутром. Такі головні убори трапляються на малюнках київських князів. Славнозвісна шапка Мономаха має теж форму сучасної надприп'ятської кучми.

Дуже стародавньою частиною одягу в Україні є бриль. У гарячі сонячні дні влітку, а особливо під час жнив, усі косарі та в'язальниці виходять у поле в брилях. І так робилося споконвіку.

Головний убір був важливою складовою народного костюма впродовж віків.

За О. Воропаєм

Олекса Воропай. Український народній одяг¹
http://www.ukrlegenda.org/ukrajinskyj_narodnij_odjag/shapky.php

До частин 3–4

САМОСТІЙНА РОБОТА 3

ДИКТАНТ

(тексти на вибір учителя)

Ледве помітною лісовою стежкою Улянка поверталася додому зі школи. Ішла легким безшумним кроком. Іноді під її черевиками хрускали суха гілочка або жолудь. Стежка зненацька повернула праворуч, і стало чути, як весело видзвонює в тиші вода. Прозорий струмок перетинав стежку, через нього було перекинуто кладку.

Дівчинка сіла над струмком і почала задумливо бовтатись у воді руками. Глянула навколо й наче вперше помітила, що ліс уже прибрався в нову чарівну одежу.

Як же хороше засвітилися очі в дівчинки, як глибоко вдихнула вона осіннє терпке повітря! Та чому ж ти посмутніла, Улянко? Милуйся свічками-берізками, і прозорим воском кленів-шептунів, і шапками лісових груш.

За О. Донченком

¹ Посилання перевірено на момент друку.

На всьому вже відчувалося дихання осені. Лози й верби були вкриті рясною жовтизною. Трава зеленіла тільки там, де корінь сягав ґрунтової води. Із заходу на схід пливли сірі хмари. Коли-не-коли в їхній просвіт на короткий час визирало сонце й знову ховалося потім надовго.

Біля причалу самотньо стояли припнуті човни. Вода в Десні стала сизувата, неспокійна. А по той бік річки, де лягли озера та заливні луки, лунали голоси мисливців. Часом здіймалася в повітря зграйка сполоханих качок, перелітала через Десну й спускалася знову на замріяні озера.

Максим сидів із вудкою в руках. Холодний вітер проймав усе тіло, владно нагадуючи про осінь.

За А. Шияном

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 3

ДИКТАНТ

Дивовижна броня

Одного разу надібав я на стежці безпорадну черепаху. Хтось поклав її на спину. І тут мені пригадалася легенда.

Прийшли якось звірі до природи прохати захисту. І вона обдарувала кого швидкими ногами, кого довгою шиєю, кого богатирською силою. А по тому приповзла гола черепаху. Шкода стало природі беззахисної тваринки. Вирішила вона подарувати своїй донечці дивовижну броню. Розім'яла камінь і смолу, обліпила черепаху та поставила в гарячу піч. Панцир ствердів і вкрився узорами. Сказала природа черепазі:

— Тепер ти, дитинко, завжди будеш у безпеці. Ніхто не зламає твого будинку.

Поставив я черепаху на ніжки, а сам подякував природі, яка про всіх потурбувалася.

За К. Наріжним

ТЕКСТ КОНТРОЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ

Уроки 1–2

Багіра

Понад усе Мауглі подобалося ходити з Багірою в темну й теплу лісову хащу й засинати там на весь задушний день. А вночі стежити за тим, як вона полює.

Пантера була чорна, як сажа, але із чудовими плямами на хутрі. Плями вилискували, як намальовані. Багіра була хитра, як шакал, смілива, як дикий буйвол, нестримна, як поранений слон. Та голос у неї був солодший за дикий мед, шерсть — м'якша за пух.

Під лискучою шерстю шовковистого підборіддя пантери ховалася невелика лисина. Лише улюбленець пантери Мауглі знав, що то слід від нашійника. Лише йому розповіла Багіра, що народилася вона поміж людей. Її мати померла в клітці князівського палацу.

Багіру годували крізь ґрати із залізної миски. Та однієї ночі вона відчула себе звіром. Лапою зламала замок і втекла в джунглі.

За Р. Кіплінгом

САМОСТІЙНА РОБОТА 4

ДИКТАНТ

Світ кристалів

Неподалік австрійського міста Інсбрука розташований один із найдивовижніших музеїв світу. Він збудований під землею. Вхід до музею кристалів прикрашає чудернацький фонтан у вигляді голови казкового велетня. Неподалік видніється сад у формі руки.

Під час проєктування дизайнери планували створити своєрідну казкову країну з блискучими скарбами. І їм це вдалося. Підземна печера має неймовірний вигляд.

Скляними сходами можна потрапити до величезного інтерактивного простору з тринадцятьма лабіринтами, крамницями, виставковими залами. У музеї зберігаються найбільший та найменший у світі кристали, різноманітні фігурки тварин і птахів із коштовного каміння. Родзинка підземної печери — блискуча кімната, виповнена з майже шестисот трикутних дзеркал *(за матеріалами інтернет-видань)*.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 4

ДИКТАНТ

Лебеді

Озеро було глибоке й широке. Ми впливли човном на його середину й зупинилися. Єдиною нашою «зброєю» був фотоапарат. Від такого «полювання» одержуєш велике задоволення. Зберігаються знімки довго.

Почувся шелест крил великого птаха. Він летів високо над водою. Пролетів метрів сто й сів на воду біля протилежного берега. Ми впізнали лебедя.

В Україні лебеді водяться в плавнях Дністра та Дунаю. Гніздяться ці птахи в очеретах. Відкладають по сім чи вісім яєць зеленуватого кольору. До гнізда лебеді добираються по воді.

Гнізда ми не торкалися й швидко пішли геть. Лебеді охороняються законом *(з книги «У світі тварин»)*.

ЗРАЗОК УЧНІВСЬКОЇ РОЗГОРНУТОЇ ВІДПОВІДІ

Урок 13 (вправа 3)

(також є в ІКТ-супроводі до уроку)

Другорядний — це, як вважається, не головний, не такий важливий. А чи справді другорядні члени речення не важливі, не суттєві в реченні?

Можна провести простий експеримент. Спробуйте розповісти про щось, ну хоч і про зимовий день, уживаючи в реченні тільки граматичну основу: «Пішов сніг. Замерзли калюжі. Температура знизилася». Як вам така розповідь? Правда ж, не дуже? Але якщо ми розкажемо про перший сніг, про неповторні сніжинки, про скреслі калюжі із чудернацькими візерунками, про червоні від морозу носики, то відразу ж розповідь стане жвавішою, насиченішою.

Отож другорядні члени речення покликані уточнювати або пояснювати головні члени речення. Вони розширюють, доповнюють зміст речення. Без них мовлення було б одноманітним і неемоційним.

До частини 5
САМОСТІЙНА РОБОТА 5
ДИКТАНТ

Шторм на морі

Ранок. Гул. Я кинувся до вікна. Уночі почався шторм на морі.

Я одразу вирішив, що вийду помилуватися штормом. Ледве діждався ранку, щоб сказати батькові й матері. Мати почала готувати сніданок, але мені не терпілося. Коли спішиш, то й п'ять хвилин здаються тобі вічністю.

Під яскравим ранковим сонцем, під чистою блакиттю гойдалося море. Бувають шторми із чорним низьким небом, з густим і холодним дощем. А це був сонячний шторм. Я милувався веселою, дзвінкою водовертю.

Та ось два предмети привернули мою увагу. Парусник «Зоря» стрімко мчав до берега. А собака з красивим хвостом стояв на причалі й дивився на парусник.

За Д. Ткачем

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 5
ДИКТАНТ

Земна чарівність

Вечір. Сонце заходить. Війнуло холодком. Тиша пливе, наче вічність.

Сонце заходить. З кожною хвилиною небесні барви міняються. А в тон їм бліднуть і темніють барви землі. Пшениця покрилася сірим попелом. Зелений ліс розтанув. Битий шлях зник за обрієм. Крилатому птахові слід повертатися до лісу. Він прошумів над шляхом, повиснув тінню в небі і зник у темряві. Проведеш його очима й помітиш зірку в небі.

От і день минув. І так захоплюєшся земною чарівністю, що хочеться творити мелодію пісні.

Земле моя вишнева, краю мій рідний! Як хороше жити на білому світі. Я сповнений любов'ю та вдячністю до тебе, моя ненько!

За В. Бабляком

ТЕКСТ ПЕРЕКАЗУ ДО УРОКІВ 6–7

Лелеки

У нашій сім'ї дуже шанували лелек. «Ні в кого немає лелек, а в нас живуть!» — гордився я.

Жили птахи на великому круглому гнізді. Палі́ччя на нього лелеки брали міцне, товсте, бо будували собі оселю на багато років. Тому й витримувало таке гніздо найсильніші вітри та бурі.

Кожної весни наші лелеки виводили пташат. Цього разу вирощували чотирьох. Одного прохолодного ранку я побачив, що наші лелеки кружляють над селом. Але одне з них сиділо і заздрісно дивилося в небо. Старі лелеки посідали на гнізді й почали щось розповідати лелечаті. Мабуть, говорили: «Досить тобі, ледарю, сидіти, летімо з нами в небо». Та лелеча залилося на місці.

Восени лелеки покружляли й непомітно полинули за село. Одиноке лелеча сиділо на гнізді. Воно було голодне й заженене.

Тоді я не витримав. Поліз на в'яз, дістав упертого птаха. Коли зніс на землю, побачив: воно ж калічка. Одне крильце в нього зовсім засохло, було безсиле.

Живе тепер те лелеченя в нас. Ми його годуємо й доглядаємо.

За Ю. Збанацьким

До частини 6

САМОСТІЙНА РОБОТА 6

ДИКТАНТ

Як упіймали розбишаку

Піймався Данилові лящик. Хлопчик потягнув рибку до берега. Раптом жилка нап'ялася й перервалася. Данило побачив широку спину гігантського сома.

Капосний сом завівся тут минулого року. Він хапав не тільки рибу, а й каченят, які пропливали біля його підводного лігва.

Увечері Данило викував із дротини великий гачок і прив'язав до мотузки. Наступного ранку хлопчик пішов до річки, розмахнувся й закинув вудку. Раптом його так смикнуло, що ледве у воду не полетів. Добре, що схопився рукою за деревце.

Прибігли рибалки й допомогли витягнути сома. Усі разом попадали на рибину, щоб знов у воду не скочила.

За Гр. Тютюнником

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 6

ДИКТАНТ

Пороги

Сонце стояло в небі височенько. Попереду виринув скелястий острів, гребці радісно загукали. Тут можна було перепочити й порибалити.

Далі траплялися великі й малі острови, але біля них не зупинялися. Раптом човен здригнувся, підстрибнув. Повітря стрясало могутнє ревіння.

Посеред річки виступали стрімкі скелі. Стовпами стояв водяний пил, а в ньому тремтіла й вигравала барвами веселка. Човен розгойдувала стрімка течія. Суденце летіло за водою.

На скелях стояли переправники з довжелезними жердинами. Коли веслярі попадали на дно, ті спрямували судно до протоки. Човен миттю викинуло з виру, і щасливі гребці радо озирнулися. Хвилі навколо все ще клекотали й здіблювалися.

За Б. Комаром

ТЕКСТ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ

УРОКИ 6–7

Ластів'ята

Ми влаштувалися в невеликій дерев'яній хатці. І дуже здивувалися, коли над нашими дверима ластівки звили собі гніздечко.

Пташки не примурували гніздечко наглухо до стелі, як це робить більшість їхніх родичів, а залишили свою хату без даху. Тому четверо ластів'ят увесь час висували пухнасті голівки з гнізда.

Ми не раз спостерігали, як працюючі батьки годували своїх ненажерливих дітей. Ще й не було видно матері, а великі жовті ротики розкривалися їй назустріч. Ластівки давали їсти малятам по черзі. Спочатку крайньому, політають, політають і другому принесуть чогось смачного, і так кожному. Жодного разу одне й те ж пташеня не одержало підряд дві порції.

На наших очах ластів'ята вбралися в пір'я, вирости. Частенько вони висувалися з гнізда. Коло дзьобиків меншали заїди, а на шийках знизу відростало темно-буре пір'ячко. Такі вони були кумедні, що сусідська Таня щодня щебетала:

— Ластів'ята, ластів'ята, покажіть нам оченята.

З усіх будинків збігалися до нас діти, щоб помилуватися чорноокими пташенятами.

За М. Магєрою

До частини 7
САМОСТІЙНА РОБОТА 7
ДИКТАНТ

Школа під Блакитним Небом

Теплий літній вечір. На блакитному небі спалахує перша зірочка. Щодня до мене приходять діти: дошкільнята, першокласники, другокласники... Ми сідаємо під столітнім дубом. Замоває село, засинає степ, із саду долинають таємничі звуки, спить озеро.

Увесь світ навколо нас спить, лише зірочка в небі мерехтить та цвіркун співає. Це і є наша Школа під Блакитним Небом. Діти приходять у світ казки. У ці прекрасні літні вечори ми складаємо казки. І кремезний дуб, і широкий степ, і дрібненькі хатки — усе здається нам у ці найкращі години казкою. Казка робить світ дитинства яскравим і цікавим. Ми легко написали тисячі казок.

За В. Сухомлинським

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 7
ДИКТАНТ
Знахідка

Сонячний день покликав Сашка і його тата в садок до роботи. Вони згортали торішнє листя кожен своїми граблями. Ще взимку батько виготовив для сина знаряддя: граблі, лопату і сапу. Звичайно, кожна ця річ відрізнялася від справжньої лише трохи меншими розмірами.

Сашкові граблі танцювали між кущами смородини й порічок, навислими до землі агрусовими колючими вітами — усім, що росло в садку. Потім хлопчик взявся до листя навколо розлогого куща калини. Раптом побачив у неглибокій ямці щось схоже на м'яч. Що це? Підійшов ближче, нагнувся — і впізнав їжака. Батько із сином накрили його та пішли працювати подалі від того місця, аби дочасно не розбудити звірка.

За М. Магєрою

До частин 8–9
САМОСТІЙНА РОБОТА 8
ДИКТАНТ

Благословенний край

Колись ці землі топтали коні кочових племен, на них відбувалися страшенні баталії, тому тут довго не селилися люди.

Це благословенний край безмежних рівнин, тихоплинних річок, найкращої у світі пшениці та найсолодших кавунів! Колишнє безкрайне поле зі сторожовими курганами й козацькими могилами. На цих могилах довго стояли височенні дерев'яні вежі, на які в найбільшу спеку сідали спочити стомлені орли.

Поселенці з Київщини та Полтавщини були вражені нескінченними рівнинами та багатством цієї стражденної землі, що під ласкавим сонцем щедро родила хліб і кавуни.

За О. Сизоненком

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 8
КОНТРОЛЬНИЙ ДИКТАНТ

(тексти на вибір учителя)

Навколо хвилювався пшеничний океан. І не було в тому океані ані синіх волошок, ані осоту, бо не буває їх у прополотій пшениці. З поля видно, як виблискує внизу синім лезом Дніпро, а за Дніпром майорять лілові ліси і жовті піщані коси. І не співали над хлібами дзвінкоголосі жайворонки, бо вони співають не пізньою, а ранньою весною. Але натомість стрілами шугали ластівки. І взагалі було гарно навіть без жайворонків.

Найпрекрасніший був хліб. Пшениці стояли густі, буяли високою зеленою стіною. Зірвав Йосип повний колосок і поклав собі на долоню. Він переконався, що днів за п'ятнадцять неодмінно почнуться жнива. А коли сонце припікатиме отак щодня, то навіть раніше.

За О. Донченком

Літо

Початком літа прийнято вважати червень. Цей місяць особливий. Птахи та звірі починають чекати на потомство. Відтак червень — це місяць тиші та спокою. Довкола затихають у гаях солов'ї, усе рідше чути голос зозулі. Із червнем пов'язана й кісьба сіна.

На другий місяць літа припадають найбільші зливи та грози. На межі липня й серпня хлібороби готуються до виходу в поле. Адже вирощений урожай потрібно вчасно зібрати.

Жнива поділяють на два періоди — зажинки, коли вперше виходять на косовицю, та обжинки — завершення збору хліба. В останній день збору зернових плели вінок і під жниварські пісні несли його до господаря. Це означало, що хліборобський сезон завершився.

За В. Скуратівським

Літо

Літо в Україні, за народним календарем, починається 21 червня. Улітку дні найдовші, а ночі найкоротші. Як погідна ніч, то падає густа роса, покриває землю й рослини. Часто надходять бурі зі зливами та грозами. Інколи випадає град, виб'є збіжжя в полі, обломить дерева й заподіє великої шкоди.

По городах, полях і в лісі багато всіляких квіток. Безліч метеликів й інших комах у повітрі. Уже досягають деякі овочі та ягоди. На полях уже визріває збіжжя, і настають жнива.

У полудень стає гáряче. Сонечко аж обливає теплом. Пішов би куди, та ноги не несуть.

За М. Крищуком

[illegible]

УДК [811.161.2:373.5](072)
У45

У45 **Українська мова. 5 клас. Методичні матеріали** / уклад.: І. В. Гавриш,
Н. В. Семихат. — Харків : СТЕМ ОСВІТА, 2025. — 44 с.

УДК [811.161.2:373.5](072)

Українська мова

5 клас

Методичні матеріали

Редакторка О. С. Алексєєва
Комп'ютерне макетування Н. С. Дубровська

Підп. до друку 17.04.2025. Формат 60×90/8.
Друк офсетний. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 5,5.
Наклад 650 прим. Зам. № 262.

Видавництво ТОВ «СТЕМ ОСВІТА»,
61103, м. Харків, вул. Дерев'янка, буд. 7-А.
Тел.: (057)757-09-40, e-mail: stem0661390471@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7097 від 13.07.2020.

Адреса для листування: 61037, м. Харків, а/с 11912, ТОВ «СТЕМ ОСВІТА».

Віддруковано з готових форм у друкарні ПП «Модем»,
вул. Восьмого березня, 31, м. Харків, 61052. Тел.: (057) 758-15-80.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ХК № 91 від 25.12.2003.

© ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ», 2025